

Przystanek historia

<https://przystanekhistoria.pl/pa2/tematy/polskie-wojsko/87422,Mlodzi-obroncy-Ojczyzny-z-Rudnika-nad-Sanem.html>

Ze zbiorów NAC

ARTYKUŁ

Młodzi obrońcy Ojczyzny z Rudnika nad Sanem

OKRES HISTORYCZNY

(1863-1918) Ku Niepodległej (1918-1922) Odrodzenie Niepodległej

Autor: BOGUSŁAW WÓJCIK 09.11.2021

Rudnik nad Sanem – w którego okolicach między 14 października a 2 listopada roku 1914 wojska austro-węgierskie i rosyjskie stoczyły krwawą bitwę o przeprawy na Sanie – jest jedną z wielu polskich miejscowości, których synowie oddali życie w bojach, z których zrodziła się Niepodległa.

W otaczającej nas przestrzeni publicznej spotykamy wiele pomników, obelisków czy tablic upamiętniających bohaterów, których poświęcenie i ofiara życia legły u podstaw odzyskanej w 1918 r. i obronionej w 1920 r. niepodległości. Przetrwali, choć w okresie PRL skazywano je na zapomnienie lub niszczone.

Tablica pamiątkowa znalazła się w Zespole Szkół im. gen. Władysława Sikorskiego w Rudniku nad Sanem w czerwcu 1925 r., wmurowana z inicjatywy grona nauczycielskiego i młodzieży na pamiątkę 15 uczniów z Państwowego Seminarium Nauczycielskiego, którzy polegli w walkach za Ojczyznę w latach 1914-1920.

Do tych bezcennych pamiątek polskiego męstwa i poświęcenia należy tablica pamiątkowa znajdująca się w sieni Zespołu Szkół im. gen. Władysława Sikorskiego w Rudniku nad Sanem. Po raz pierwszy znalazła się na tym miejscu w czerwcu 1925 r. wmurowana z inicjatywy grona nauczycielskiego i młodzieży na pamiątkę piętnastu uczniów z Państwowego Seminarium Nauczycielskiego w Rudniku nad Sanem, którzy polegli w walkach za Ojczyznę w latach 1914-1920. Po zakończeniu II wojny światowej funkcjonariusze UB nakazali ją zdemontować i zniszczyć, zdołano ją jednak ukryć na szkolnym strychu, dzięki czemu szczęśliwie powróciła na swoje pierwotne miejsce w 1990 r.

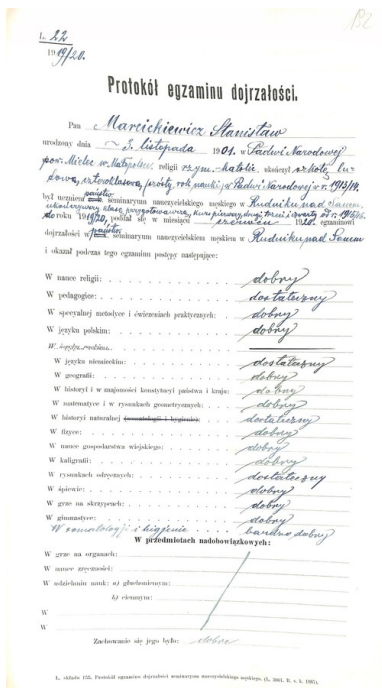

Mieczysław Kumięga z kompaniami z frontu. Fot. przekazana przez Rodzinę

Dulce et decorum est pro patria mori

Pod adagium Horacego: „Słodko i zaszczytnie jest umrzeć za ojczyznę” i datach 1914-1920, z krzyżem pośrodku, na tablicy złotymi zgłoskami wyryto piętnaście nazwisk z inicjałami: W. Golonka, W. Gregor, F. Koń, F. Kozub, M. Kumięga, S. Marcickiewicz, K. Pająk, E. Pecka, L. Piętka, K. Pruc, M. Sander, F. Termer, J. Witkiewicz, W. Wójcik, E. Zipper.

Niełatwo dziś ustalić szczegóły dotyczące życia i udziału w walkach o niepodległość tych młodych ludzi. Pomagają w tym listy uczniów poszczególnych kursów Państwowego Seminarium Nauczycielskiego w Rudniku nad Sanem oraz protokoły egzaminów dojrzałości znajdujące się w archiwum szkolnym i Archiwum Państwowym w Przemyślu, akta i opracowania Wojskowego Biura Historycznego, opracowania naukowe, a także sporadycznie wspomnienia rodziny. O niektórych z poległych rudnickich uczniów źródła te milczą, a odtworzenie ich losów wymagać będzie dalszych kwerend i poszukiwań.

Pierwsza strona protokołu egzaminu dojrzałości Stanisława Marcickiewicza. Fot. ze zbiorów Archiwum Państwowego w Przemyślu

Bitwa rudnicka - zniszczenie miasta

W walkach trwających w październiku i listopadzie 1914 r. w Rudniku i okolicach miasto to zostało niemal kompletnie zniszczone. Wraz z budynkami publicznymi i domami prywatnymi spłonęło wówczas wiele dokumentów i pamiątek. W warunkach frontowych niejednokrotnie również nie można było stwierdzić czyjeś śmierci, akty zgonów ulegały zniszczeniu, w wyniku odwrotów nie było czasu zameldować o takich zdarzeniach przełożonym lub zgłosić ich Polskiemu Czerwonemu Krzyżowi, w końcu w zamęcie walk zdarzało się, że żołnierze ginęli przed dośnięciem do oddziału, na uzupełnienie którego byli przeznaczeni. Marmurowa tablica okazała się w tych przypadkach trwalsza od papieru i ludzkiej pamięci. Z większością poległych wychowanków rudnickiego Seminarium Nauczycielskiego jesteśmy jednak w stanie z dużą dozą prawdopodobieństwa połączyć rozproszone informacje, które tworzą niepełny obraz ich życia oraz jego ostatnich chwil.

**Rudnik nad Sanem, internat
Państwowej Szkoły Rzemiosł
(poprzednik Zespołu Szkół im.
gen. Władysława Sikorskiego),
okres II RP. Ze zbiorów NAC**

Rudniccy bohaterowie

Wojciech Golonka – pod koniec września 1920 r. jako strzelec 4. Pułku Strzelców Podhalańskich w ramach Operacji Niemeńskiej brał udział w walkach o Lidę, których celem było rozbięcie zgrupowania wojsk bolszewickich, przeformowanych powtórnie przez Tuchaczewskiego po Bitwie Warszawskiej. Zmarł w wyniku odniesionych ran już po zakończeniu działań wojennych 28 listopada 1920 r. w Lidzie.

W walkach trwających w październiku i listopadzie 1914 w Rudniku i okolicach miasto to zostało niemal kompletnie zniszczone. W warunkach frontowych niejednokrotnie nie można było stwierdzić czyjeś śmierci, akty zgonów ulegały zniszczeniu. Marmurowa tablica okazała się trwalsza od papieru i ludzkiej pamięci.

Władysław Gregor – ur. 12 V 1896 r. we Lwowie, uczył się w Seminarium Nauczycielskim na kierunku przyrodniczo-gospodarskim w latach 1912-1916. Został wymieniony wśród szeregowych na liście poległych i zmarłych z ran 53. Pułku Strzelców Kresowych. 23 lutego 1920 r. pułk ten toczył zażarte walki z wojskami

sowieckimi o Nową Sieniawkę. Na początku marca pułk przeszedł do Międzyborza, skąd 9 marca odjechał koleją z Dereźni do Płoskirowa, gdzie pozostał, jako odwód dowództwa frontu podolskiego. Władysław Gregor zmarł tam 15 marca 1920 r. w wyniku odniesionych ran.

Franciszek Koń – został wymieniony wśród szeregowych na liście poległych i zmarłych z ran 37. Pułku Piechoty. W lutym 1919 r. pułk ten prowadził walki z Ukraińcami w okolicach Wołczuch, Dolinian i Gródka Jagiellońskiego. Szczególnie zażarte walki trwały w marcu 1919 r. o linię kolejową łączącą Lwów z Przemyślem oraz stację w Gródku Jagiellońskim. Tam też Franciszek Koń poległ 19 marca.

Franciszek Kozub – ur. 23 X 1897 r. w Koziarni, w roku szkolnym 1914/15 ukończył czwartą klasę Gimnazjum Wyższego w Jarosławiu, natomiast egzamin dojrzałości złożył w Seminarium Nauczycielskim w Rudniku nad Sanem 8 X 1918 r. Poległ jako strzelec 145. Pułku Piechoty Strzelców Kresowych 15 IX 1920 r. w okolicach Kowla.

Mieczysław Kumięga – urodził się w Rudniku nad Sanem i tam też uczęszczał do Seminarium Nauczycielskiego. Według relacji, które otrzymała rodzina od innych żołnierzy, zginął w kwietniu 1919 r. podczas Ofensywy Wileńskiej. Został ranny w nogi, a następnie zakłuty sowieckimi bagnetami. Wykonana przez jednego z żołnierzy rycina przedstawiająca to zdarzenie, przekazana rodzinie, zaginęła podczas kolejnej zawieruchy wojennej wraz z innymi dokumentami. Przetrwały jednak jego fotografie, między innymi ta z kolegami z frontu. Na jej odwrocie znalazły się m.in. adnotacje: „dla rodziców”, „na pamiątkę” i kilka podpisów.

Mieczysław Kumięga. Fot.

przekazana przez Rodzinę

Stanisław Marcickiewicz – ur. 3 XI 1901 r. w Padwi Narodowej. W roku szkolnym 1913/14 ukończył szkołę ludową czteroklasową w Padwi Narodowej, a następnie od roku szkolnego 1915/16 był uczniem Seminarium Nauczycielskiego w Rudniku nad Sanem. Egzamin dojrzałości złożył 10 VI 1920 r.

Karol Pajak – ur. 4 IV 1894 r. w Kopkach, ukończył szkołę ludową w Rudniku nad Sanem, a od roku szkolnego 1909/1910 uczęszczał do tutejszego Seminarium Nauczycielskiego. Egzamin dojrzałości złożył 26 czerwca 1913 r. Poległ jako porucznik 11. Pułku Piechoty 25 VI 1920 r. podczas działań odwrotowych i zaciepłych walk pod Rudnią Radowelską.

Z większością poległych wychowanków rudnickiego Seminarium Nauczycielskiego jesteśmy w stanie z dużą dozą prawdopodobieństwa połączyć rozproszone informacje, które tworzą niepełny obraz ich życia oraz jego ostatnich chwil.

Edward Adam Pecka – ur. 23 III 1894 r. w Tarnobrzegu, uczył się w Seminarium Nauczycielskim w Rudniku nad Sanem na kierunku przyrodniczo-gospodarskim w latach 1909-1913.

Leon Piętka – ur. 1897 w Jarosławiu, na przełomie sierpnia i września 1915 r. jako starszy szeregowy uczestniczył w ofensywie na Kowel. 12 września 1915 r. jego kompania 4. Pułku Piechoty Legionów Polskich została przydzielona do obsady Hulewicz nad rzeką Stochód. Zginął w czasie walk następnego dnia.

Kazimierz Józef Pruc – ur. 13 XII 1895 r. w Nisku, uczył się w Seminarium Nauczycielskim na kierunku przyrodniczo-gospodarskim w latach 1910-1914. Egzamin dojrzałości złożył 23 czerwca 1914 r. Zmarł w wyniku odniesionych ran 24 XI 1920 r. w Rajczy jako ppor. 14. Pułku Piechoty.

Franciszek Termer – ur. 21 VI 1894 r. w Rudniku nad Sanem, tutaj też uczył się w Seminarium Nauczycielskim na kierunku przyrodniczo-gospodarskim w latach 1909-1913.

Wojciech Wójcik – ur. 21 I 1901 r. w Bielinach, był szeregowym 37. Pułku Piechoty. W lutym 1919 r. jego pułk prowadził walki z Ukraińcami w okolicach Wołczuch, Dolinian i Gródka Jagiellońskiego. Ciężko ranny zmarł w tej ostatniej miejscowości 7 marca 1919 r.

Tablica w Zespole Szkół im. gen. Władysława Sikorskiego w Rudniku nad Sanem, dawnym Państwowym Seminarium Nauczycielskim Męskim. Fot. Anita Gietka

Akapit wstępny dodany przez Redakcję Portalu

COFNIJ SIĘ